

Egyenlő eséllyel hozzáférhető információ

Könnyen érzékelhető és könnyen
érthető üzenetek intellektuális
területen támogatást igénylő ügyfeleknek

Horváth Péter László

Egyenlő eséllyel hozzáférhető információ

Könnyen érzékelhető és könnyen érthető üzenetek
intellektuális területen támogatást igénylő ügyfeleknek

Szerző:

dr. Horváth Péter László főiskolai docens

Szakmai lektor:

Szabó Ákosné PhD

A kézirat lezárásának dátuma:

2021. október 19.

**A kiadvány a Közigazgatási Továbbképzési Intézet
gondozásában készült el és jelent meg.**

© dr. Horváth Péter László, 2021

© Nemzeti Közsolgálati Egyetem
Közigazgatási Továbbképzési Intézet, 2021

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOM

1. A közszolgálati információk és az állampolgárok nyelvismerete	5
1.1. A Közös Európai Nyelvi Referenciakeretről és a nyelvi szintekről.	5
1.2. A közérthető és a könnyen érzékelhető és érthető üzenet	6
1.3. Az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyek kommunikációs szükségleteiről.	7
2. A könnyen érzékelhető és könnyen érthető információhoz való jogról	9
2.1. 2./ cikk: Meghatározások	9
2.2. 3./ cikk: Általános alapelvek.	10
2.3. 4./ cikk: Általános kötelezettségek	10
2.4. 9./ cikk: Hozzáférhetőség	10
3. A közérthető és a könnyen érthető kommunikáció legfontosabb jellemzői	12
3.1. A logóhasználatról.	12
3.2. Az érthetőség ellenőrzéséről.	14
3.3. A szabályrendszerekről	15
3.3.1. Nemzetközi előzmények és az első, magyar nyelven megjelent szabályrendszer.	16
3.3.2. Az <i>Inclusion Europe</i> szabályrendszerei.	17
3.3.3. A <i>Down Alapítvány</i> szabályrendszere	18
4. A könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ készítésének egyes szabályai	19
4.1. A könnyen érthető beszéd szabályai	19
4.2. A könnyen érthető üzenet formázásáról	20
4.3. A könnyen érthető üzenet vizuális támogatása	21
5. Könnyen Érthető Információs Központok	22
5.1. Nemzetközi példák	22
5.2. A szegedi könnyen érthető információs központról	22
5.3. További szolgáltatók és szolgáltatások	24
6. Fogalomtár	25
7. Irodalomjegyzék	28

1. A KÖZSZOLGÁLATI INFORMÁCIÓK ÉS AZ ÁLLAMPOLGÁROK NYELVISMERETE

1.1. A Közös Európai Nyelvi Referenciakeretről és a nyelvi szintekről

Az Európai Tanács által elfogadott Közös Európai Nyelvi Referenciakeret meghatározza a nyelvtudás szintjeit (*Közös Európai Nyelvi Referenciakeret*, 2002). Öt készségben (hallás, olvasás, társalgás, folyamatos beszéd, írás) hat szintet különítenek el (A1, A2, B1, B2, C1, C2). Az öt készség közül a könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ fogalmához leginkább a hallás utáni szövegértés és az olvasás készsége kapcsolódik.

A Közös Európai Nyelvi Referenciakeret (2002) alapján a hallás utáni szövegértés, vagyis a beszédértés nyelvi szintjeit az alábbiak szerint ragadhatjuk meg:

- A1 - lassú és érthető beszéd, ismert szavak és alapkifejezések, témakör: én, a családom, közvetlen környezetem
- A2 - rövid, világos, egyszerű üzenetek és tájékoztatás, témakör: a legszűkebben vett személyes élettér (pl. fontosabb személyi és családi adatok, bevásárlás, környezet, munka)
- B1 - érthető, mindennapi beszéd, témakör: jól ismert, munkahelyen, iskolában, szabadidőmben gyakran felvetődő témák, aránylag lassú és érthető beszéd (rádió, TV), témakör: az aktuális hírek, személyes vagy szakmai témák
- B2 - hosszabb beszéd, előadás, bonyolultabb érvelés, a téma számomra elég ismert, TV-hírek, aktuális eseményekről szóló műsorok, a legtöbb filmet értem, ha a szereplők ismert dialektusban beszélnek bennük
- C1 - hosszabb beszéd, abban az esetben is, ha azok nem világos felépítésűek, a kapcsolódások csak közvetettek, nem egyértelműen jelzettek, komolyabb erőfeszítés nélkül megértem a tévéműsorokat és a filmeket
- C2 - kiejtéshez hozzászokás után, nem jelent számomra gondot akár az élőben hallott, akár a médián keresztül sugárzott beszéd megértése, még abban az esetben sem, ha a sebesség anyanyelvi szintű

A nemzetközi gyakorlatban kialakult szokásrend alapján azt mondhatjuk, hogy az egyszerűen érthető/közérthető szöveg az Európai Közös Nyelvi Referenciakeret B1-es és A2-es nyelvi szintjének, a könnyen érzékelhető és könnyen érthető szöveg pedig az A1-es szintnek feleltethető meg.

Az egyes nyelvi szintek (pl. a könnyű nyelv, egyszerű vagy közérthető nyelv, sztenderd nyelv, szaknyelv, irodalmi nyelv) az alábbi szempontok szerint különíthetők el egymástól:

- Az információ észlelhetősége: különösen nagy a jelentősége a könnyen érzékelhető és könnyen érthető nyelv esetében, amikor külön figyelmet kell fordítani az információ vizuális vagy auditív megjelenítésére (az információ legyen jól látható, szemmel jól követhető, illetve beszéd esetén jól hallható).

- Az információ hiánytalansága: az emberek egy része képes arra, hogy a szövegből csak következtetéssel megérthető információt is megértse, azaz olvasson a sorok között. Másoknak ez nehézséget okoz.
- Az információ logikus elrendezése: vannak olyan emberek, akik a logikátlan gondolatmenet ellenére képesek a szöveg értelmezésére. Más embereknek könnyebbé válik, ha az információkat a közlő logikus sorrendben fűzi össze.
- Eszközkészlet – szókészlet, nyelvtan: az egyes nyelvi szintek különbözhetnek a használt szókészletben (a használt szavak mennyiségében és azok közérthetőségében), illetve az alkalmazott nyelvtani szabályokban (a szövegnek természetesen nyelvtani szempontból mindig helyesnek kell lennie, de vannak olyan nyelvtani szerkezetek, amelyek könnyebben vagy egyszerűbben érthető nyelvtani szerkezetekkel is helyettesíthetők).

Az itt leírt, az érthetőséget befolyásoló változókra, a könnyen érzékelhető és könnyen érthető nyelvi szintre jellemző szabályokra a 4. fejezetben közlünk konkrét példákat.

1.2. A közérthető és a könnyen érzékelhető és érthető üzenet

A „könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ” fogalma nem azonos az „egyszerűen érthető információ” vagy más szóval a „közérthető információ” fogalmával¹ (Baumert, 2016; Európai Unió, 2013; Katona és Maleczki, 2016). A két nyelvi szint nem csak megnevezésében tér el egymástól, bár a megnevezéseket – szakszerűtlenül – nagyon gyakran egymás szinonimájaként alkalmazzák.

Az egyszerűen érthető vagy közérthető nyelv (angolul: plain language) az 1960-as években jelent meg Amerikában, a hivatali nyelv értelmezhető alternatívájaként. 1978-ban Carter elnök javasolta, hogy a rendeleteket költséghatékonyan és könnyen (értsd alatta: egyszerűen!) érthetően írják, majd 1998-ban Bill Clinton hangsúlyozta ismét a közérthető nyelv fontosságát. „A közérthető nyelv használatával világos üzenetet küldünk a kormányzat tevékenységéről, az igénybe vehető szolgáltatásokról, mindennapi szavakkal. Az egyszerű nyelv alkalmazásával a kormány és a magánszektor időt, erőfeszítést és pénzt spórol meg. A köznyelven készült dokumentumok logikus felépítésűek” (Farkasné, 2018. 65.). Az egyszerűen érthető nyelv célja tehát a kormányzati munka során keletkező információk érthetővé tétele, mert „az, ahogyan az emberek a kormánytól származó anyagokat olvasják, eltér minden más anyag olvasásának módjától” (Csató és mtsai, 2009. 22.). A könnyen érthető nyelv célja azonban az, hogy bármilyen információhoz egyenlő esélyű hozzáférést biztosítson.

Az egyszerűen érthető/közérthető nyelv célcsoportját az olvasáshoz és a szövegértelmezéshez alacsonyabb támogatást igénylő személyek, valójában az átlagpolgárok alkotják. A könnyen érthető nyelv azoknak hasznos, akiknek a legkülönbözőbb információk érzékeléséhez és értelmezéséhez magas támogatásra van szükségük.

Az egyszerűen érthető/közérthető információk készítésekor a fordítást meghatározó alapelveket kell figyelembe venni. Ezek az alapelvek elsősorban a megfelelő szókincsre vonatkoznak. A szöveg olvashatóságával kapcsolatos követelmények nincsenek. Az egyszerűen érthető szöveg nem áll távol a nyelven belüli fordítás alapjául szolgáló sztenderd szövegtől.

A könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ készítését a célcsoport nyelvi kompetenciájához igazodó szabályok határozzák meg. A szabályok egyaránt vonatkoznak az érzékelhetőségre (azaz a szöveg formai megjelenésére, a szövegszerkesztésre) és az érthetőségre (azaz a tartalomra) is. A könnyű érthetőséget jól meghatározható szókincssel és a nyelvtani szabályok erősen redukált al-

¹ Jelen fejezet a szerző doktori értekezésének felhasználásával készült.
Horváth P. L. (2020). *A könnyen érthető kommunikációs képzési programok képzésfejlesztésének története Magyarországon a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény tükrében.* (Doktori értekezés.) Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger.

kalmazásával lehet biztosítani (pl. nem használunk összetett mondatokat). A könnyen érthető szöveg ránézésre is felismerhető. A könnyen érthető szöveg úgy formai, mint tartalmi szempontból távol van a sztenderd szövegtől, a kiindulási szövegtől (*Bredel és Maß, 2016*).

Az egyszerűen érthető/közérthető szöveg valóban sok embernek jelenthet segítséget, és olvasása nem fárasztó annak sem, aki nem tartozik a célcsoportba. Így a magas nyelvi kompetenciával rendelkező személyek számára is élvezetes lehet. Bár a könnyen érzékelhető és könnyen érthető információt mindenki megérti, az a speciális tartalma és formája miatt fárasztó lehet azoknak, akik nem tartoznak a célcsoportba, és talán kevésbé élvezhető.

Az egyszerűen érthető/közérthető szövegek megjelölésére nincs kidolgozott, bevezetett és alkalmazott logó. A könnyen érzékelhető és könnyen érthető információforrások megjelölésére azonban közmegegyezésen alapuló logót használunk, a logóhasználatra vonatkozó szabályok betartása mellett. Erről a 3.1. fejezetben lesz szó részletesebben.

Az egyszerűen érthető/közérthető szöveg érthetőségének ellenőrzésére nincsenek kötelezően előírt szabályok. A könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ könnyen érthetőségének a célcsoport egy vagy több tagja által történő ellenőriztetése, lehetőség szerint fizetett munka keretében, a módszer alkalmazásának egyik legfontosabb szabálya, a logóhasználat feltétele (*Bredel és Maß, 2016a*). Erről a 3.2. fejezetben lesz szó részletesebben.

Az „egyszerűen érthető/közérthető nyelv” angol nyelvi megfelelője a „plain language”, a német pedig „Einfache Sprache”. A magyar szaknyelvben bevezetett „könnyen érzékelhető és könnyen érthető nyelv” vagy tágabban az „egyenlő eséllyel hozzáférhető információ” angolul „easy-to-read (E2R) vagy easy-to-understand”, sokszor Easy Language (EL), illetve „accessible information”, németül „Leichte Sprache”.

1.3. Az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyek kommunikációs szükségleteiről

Az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő emberek nem, vagy csak nagy nehézségek árán, személyesen nyújtott támogatással képesek az őket körülvevő, sokszor igen bonyolult világ értelmezésére. Az információ ugyanakkor hatalom! Életünk minden területén szükségünk van arra, hogy jogtudatos állampolgárként jól informáltak legyünk, és ezek birtokában hozhassunk döntéseket.

Az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő (másképpen: értelmi sérült vagy értelmi- akadályozott) emberek önérvényesítésének egyik akadálya – a cselekvőképesség teljes vagy részleges korlátozása mellett – az, hogy az információkat magasabb nyelvi szinten kapják kézhez, mint amelyek megértésére képesek. Problémát jelent nekik pl. a hivatalos ügyek intézése során használt üzenetek, a szépirodalmi művek, a hírek, az egészségügyi, munkaügyi, kulturális és politikai információk megértése.

Az értelmi sérült személyek létszáma a 2010-es népszámlálás adatai alapján 42.779 fő, közülük 10.542 fő jelezte (24%), hogy a kommunikációban és az információszerzésben is akadályozott. Ezt a típusú nehézséget összesen 58.761 fő jelezte (*Tausz & mtsai, 2015*). Ez önmagában is nagy tömegnek tekinthető. Ugyanakkor valószínűsíthető, hogy a kommunikációs és információszerzési akadályozottságot csak azok az emberek jelölték meg, akik kommunikációs jogaikkal és lehetőségeikkel nagymértékben tisztában vannak, gondolkodásukat a jogtudatosság jellemzi. A közérthető és a könnyen érthető információk iránti igény ennél valószínűleg nagyságrendekkel nagyobb.

Ahogy arról a következő fejezetben részletesebben szólnunk, Magyarország 2007-ben ratifikálta a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezményt (*ENSZ, 2006*). Ez az egyezmény biztosítja a jogot az információkhoz való egyenlő esélyű hozzáféréshez az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyek számára is. Ugyanakkor már itt jelezzük, hogy Magyarországon jelenleg még hiányzik az ennek a jognak az érvényesítését támogató szabályozás és a végre-

hajtást segítő intézményrendszer is. A könnyen érzékelhető és könnyen érthető üzenet készítésének módszertana sem terjedt el. A megyei szinten hozzáférhető jelnyelvi tolmácsszolgáltatáshoz hasonló, könnyen érthető információs központok hálózatának kialakítása ugyancsak a jövő feladata (lásd erről részletesebben az 5. fejezetet).

Az intellektuális területen támogatást igénylő személyek szövegértésére jellemző, hogy könnyebben értik meg a konkrét jelentésű gondolatokat, mint az absztrakt gondolkodást igénylőket. Könnyebben értik meg a rövidebb, egyszerű mondatokat, mint a nagyon hosszú, többszörösen bővített, illetve összetett mondatokat. Könnyebben értik meg a mindennapi, közismert kifejezéseket, mint az idegen szavakat vagy a szakkifejezéseket. Természetesen az intellektuális területen támogatást igénylő személyek esetében is sok múlik az egyén családi, iskolai, munkahelyi és társadalmi szocializációján, az aktív és a passzív szókincsén. Éppen ezért, ha lehetséges, a könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ elkészítése előtt próbáljuk meg megismerni azt a konkrét embert vagy azokat az embereket, akinek/akiknek az anyagot készítjük.

2. A KÖNNYEN ÉRZÉKELHETŐ ÉS KÖNNYEN ÉRTHETŐ INFORMÁCIÓHOZ VALÓ JOGRÓL

A Magyarországon 2007-ben a XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény (2006) tekinthető a fogyatékossgügyi közpolitika alapidokumentumának.² Az ENSZ-egyezmény jó kiindulási alap ahhoz, hogy számba vehessük a részes államok, így Magyarország kötelezettségeit az egyenlő eséllyel hozzáférhető információval összefüggésben.

Az ENSZ-egyezmény (2006) a könnyen érzékelhető és könnyen érthető nyelvvel összefüggésben egyrészt tartalmaz olyan horizontális rendelkezéseket, amelyeket az ENSZ-egyezmény szövege bármely pontjának az értelmezésekor figyelembe lehet és figyelembe is kell venni. Másrészt kijelöli az élet azon területeit, ahol az ENSZ-egyezmény alkotói szerint különösen indokolt a könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ biztosítása.

Horizontális szempontból az ENSZ-egyezmény 2., 3. és 4. cikkét és a hozzáférhetőséggel foglalkozó 9. cikket érdemes megvizsgálni. A 2. cikk a fogalmak meghatározásait, a 3. cikk az általános alapelveket, a 4. cikk az általános kötelezettségeket írja le.

A könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ biztosítása szempontjából az ENSZ-egyezmény az élet négy területét jelöli meg konkrétan. Ezek a véleménynyilvánítás és a szólás szabadsága, valamint az információhoz való hozzáférés (21. cikk), az oktatás (24. cikk), a politikai életben és a közéletben való részvétel (29. cikk), valamint a kulturális életben, üdülési, szabadidős és sporttevékenységben való részvétel (30. cikk).

2.1. 2./ cikk: Meghatározások

Témánk szempontjából meghatározó jelentőségű, hogy „kommunikáció” alatt a „hozzáférhető kommunikációs és információs technológiát” kell érteni, az angol eredetiben: „accessible information and communication technology”. A „kommunikáció” fogalmába tartozik többek között az „egyszerű szöveg”, az angol eredetiben: „plain language”. Ugyancsak a „kommunikáció” fogalmába tartozik „a hozzáférhető multimédia”, ami igazából azért érdekes számunkra, mert napjainkban az információk multimédiás eszközökkel történő közvetítése egyre fontosabbá válik az emberek tájékozódásában (értsd alatta esetünkben: könnyen érzékelhető és könnyen érthető filmek, animációs filmek), és ezzel párhuzamosan a szöveges tartalmak olvasása háttérbe szorul. A „kommunikáció” fogalmának fentiek szerinti meghatározásából egyértelműen következik, hogy ha bárhol az ENSZ-egyezmény szövegében a „kommunikáció” szót olvassuk, alatta a „könnyen érthető kommunikációt”-t is érthetjük.

Az ENSZ-egyezmény „fogyatékossg” fogalmának meghatározása alapján ott, ahol a szövegben általában fogyatékossgal élő személy jelenik meg, alatta az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyt is kell érteni.

² Jelen fejezet a szerző doktori értekezésének felhasználásával készült.

Horváth P. L. (2020). *A könnyen érthető kommunikációs képzési programok képzésfejlesztésének története Magyarországon a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény tükrében.* (Doktori értekezés.) Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger.

2.2. 3./ cikk: Általános alapelvek

Az ENSZ-egyezmény 3. cikke az általános alapelvek között az f) pontban jelöli meg a hozzáférhetőséget. Így a hozzáférhetőség elvét minden esetben érvényesíteni szükséges akkor is, ha az esélyegyenlősítés adott célterületén az ENSZ-egyezmény szövege a hozzáférhetőség elvének alkalmazását kifejezetten nem írja elő.

2.3. 4./ cikk: Általános kötelezettségek

A részes államok vállalják, hogy *jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedéseket hoznak* az egyezményben rögzített jogok, így például az egyenlő eséllyel hozzáférhető, könnyen érzékelhető és könnyen érthető információhoz fűződő jog végrehajtása érdekében. A részes államok kötelezettsége, hogy új információs és kommunikációs technológiákra irányuló kutatásokat támogasson, és fejlesztéseket valósítson meg. Ebben az összefüggésben érthetjük magát a könnyen érthető kommunikációt is ilyen új technológiának. Másfelől a könnyen érthető kommunikációhoz szükség lehet új technológiákra (pl. könnyen érthető honlapok és mobilapplikációk fejlesztése).

A cikk kijelöli azt a *három legfontosabb területet*, ahol kifejezetten előírja a részes államok feladataként a hozzáférhető, azaz akár könnyen érthető információk biztosításának a kötelezettségét:

- az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyek közlekedését segítő információk;
- az önálló életvitelüket segítő készülékekről és eszközökről szóló információk;
- a nekik nyújtott segítségnyújtásról, a támogató szolgáltatásokról és más szolgáltatásokról szóló információk.

Az általános kötelezettségek között megjelenő, figyelemre méltó rendelkezés az is, hogy az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő embereket érintő fogyatékoságügyi közpolitikák és a jogalkotás kidolgozásakor és végrehajtásakor a részes államok a képviseleti szerveiken, azaz például az ÉFOÉSZ önérvényesítő tagozatán keresztül aktívan bevonják az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyeket is, és velük szorosan egyeztetnek.

2.4. 9./ cikk: Hozzáférhetőség

Az egyenlő eséllyel hozzáférhető, könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ biztosításának szempontjából az ENSZ-egyezmény 9. cikke alapvető jelentőségű, hiszen ez a cikk a hozzáférhetőség kérdésével részletesen foglalkozik.

A hozzáférhetőség előfeltétel a fogyatékosággal élő személyek számára az önálló élethez és a társadalomban való teljes és egyenlő részvételhez. A fizikai környezethez, közlekedéshez, az információhoz és kommunikációhoz, továbbá a nyilvánosság számára elérhető egyéb létesítményekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférés nélkül a fogyatékosággal élő személyeknek nem lenne egyenlő esélyük a saját társadalmukban való részvételre. Nem véletlen, hogy a hozzáférhetőség az egyik alapelv, amelyre az ENSZ-egyezmény épül [3. cikk (f) pont].

A 9. cikk megismétli és ezzel megerősíti a 4. cikkben már megismert rendelkezéseket, melyek szerint a részes államok megfelelő intézkedéseket tesznek az információhoz és a kommunikációhoz való hozzáférés biztosítására. Részben megismétli a 4. cikkben már megismert, nevesített területeket

(közlekedés, más nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló lehetőségek és szolgáltatások, új információs és kommunikációs technológiák és rendszerek tervezése, fejlesztése, előállítása és terjesztése). Új elem, hogy ezen technológiákat és rendszereket *minimális költséggel kell hozzáférhetővé tenni*.

A 9. cikkben megjelenő, eddig nem tárgyalt elemek a következők: az infokommunikációs akadályok felmérésen alapuló megszüntetése; az elektronikus és segélyhívó szolgáltatások hozzáférhetőségének biztosítása; minimális szabványok és irányelvek.

Újabb területként jelenik meg a fizikai környezet. A fizikai környezet infokommunikációs szempontú akadálymentesítésével összefüggő feladatot részletesebben ki is bontja: *az infokommunikációs akadályok felmérésen alapuló megszüntetését javasolja*. A hozzáférési akadályok azonosítását különösen az épületek, az utak, a közlekedés, a bel- és kültéri létesítmények esetében kell elvégezni. További iránymutatásként meghatározásra került az épületek köre: a lakóházak, az iskolák, az egészségügyi létesítmények és munkahelyek. Az épületekben és más létesítményekben könnyen érthető és olvasható jelzéseket, útmutatókat, olvasó programokat kell biztosítani. Ezek a jelzések, útmutatók például a tájékozódást segíthetik (információs táblák, piktogramok, hang- és fényjelzések, vagy ilyen a hangostérekép is). A kérdés tehát az, hogy mennyire tudják érzékelni és értelmezni ezeket a könnyen érthető kommunikáció célcsoportjába tartozó értelmi sérült személyek.

Az emberi közreműködéssel megvalósuló szolgáltatások esetén az ENSZ-egyezmény iránymutatásait a felek közötti kommunikáció tekintetében értelmezhetjük; azaz hogyan kell könnyen érthetően kommunikálni a célcsoport tagjaival. A szolgáltatást nyújtók esetében azon van a hangsúly, hogy ismerjék a könnyen érthető szóbeli kommunikáció szabályait. Legyenek képesek annak gyakorlati alkalmazására, de nem feltétlenül cél, hogy könnyen érthető információforrásokat tudjanak készíteni.

Ugyancsak konkrét területként jelennek meg *az elektronikus* (pl. e-ügyintézés vagy az internet-bank) *és segélyhívó szolgáltatások*.

Új és igen lényeges elem, hogy az államnak gondoskodnia kell a létesítmények és szolgáltatások hozzáférhetősége érdekében *minimális szabványok és irányelvek* alkalmazásának fejlesztéséről, hatálybaléptetéséről és a megvalósítás ellenőrzéséről.

A 4. cikkben már volt szó képzési feladatokról. Ott a képzés célcsoportjaként a fogyatékossgal élő személyekkel foglalkozó szakemberek és alkalmazottak jelentek meg, a képzés témájaként pedig a jogok oktatását határozta meg a jogalkotó. Itt a 9. cikk a képzés célcsoportját „az érdekelt felek” fogalommal írja le. A képzés témája új témakörrel, a fogyatékossgal élő személyek esetében felmerülő hozzáférhetőség kérdéseinek témájával bővül. Értékelt félnek tekinthető minden olyan szakember is, aki a közigazgatás rendszerében dolgozik. Éppen ezen rendelkezés végrehajtása érdekében került sor a jelen tananyaghoz kapcsolódó, a könnyen érthető kommunikációra felkészítő továbbképzés akkreditálására.

3. A KÖZÉRTHETŐ ÉS A KÖNNYEN ÉRTHETŐ KOMMUNIKÁCIÓ LEGFONTOSABB JELLEMZŐI

3.1. A logóhasználatról

Ahogy az az előző fejezetben már olvashattuk, a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény 4.§ h) bekezdése alapján „az információ egyenlő eséllyel akkor hozzáférhető, ha az mindenki, különösen a ... mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára kiszámítható...”. Az intellektuális képességek területén támogatást igénylő személyek számára kiszámíthatóságot jelent, ha a részükre készített, könnyen érzékelhető és könnyen érthető információt mindig azonos módon jelöljük. Ezt a célt jól szolgálhatják a logók, melyek felismerését, azonosítását meg kell tanítani a célcsoportnak.

A könnyen érzékelhető és könnyen érthető információt Magyarországon jelenleg a leggyakrabban az Inclusion Europe által kidolgozott és bevezetett logóval jelöljük:

1. kép: Az Inclusion Europe logója

Az ingyenes logóhasználatot az Inclusion Europe az alábbi szabályok betartása esetén engedélyezi:

- be kell tartani „a könnyen érthető anyagok készítésének irányelveit”;
- legalább egy, az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személynek (azok közül, akiknek az anyag készül) ellenőriznie kell az anyag érthetőségét;
- az ellenőrzést végző személy nevét fel kell tüntetni a kiadványban;
- ezt a mondatot bele kell tenni a szövegbe: © „European Easy-to-Read Logo: Inclusion Europe. More information at <https://www.inclusioneurope.eu/easy-to-read/>”;
- az elkészült információhordozó URL-elérhetőségét el kell küldeni erre a címre: comms@inclusion-europe.org.

Az Inclusion Europe fenntartja a jogot, hogy visszavonja a hozzájárulását a logó felhasználásához, ha a bemutatott szöveg nem követi a könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ készítésének szabályait.

Magyarországon a Down Alapítvány saját fejlesztésű logóval is jelzi saját könnyen érthető kiadványait. Megjegyezzük, hogy a Down Alapítvány könnyen érthető kommunikációval foglalkozó programja (Mentális Akadálymentesítés) keretében éppen a hivatali ügyintézés érthetőségének biztosításával foglalkozott. A projekt keretében 150 értelmi fogyatékos személy elsősorban hivatalokban elintézendő ügyeit gyűjtötték össze. Ilyen pl. a személyi igazolvány, az útlevel, a lakcímkártya, az adókártya és a TAJ (Társadalombiztosítási Azonosító Jel) kártya intézése vagy különböző szociális támogatások igénylése, de a banki ügyintézés is. Ezekhez készítettek könnyen érthető sablonokat, eljárásrendeket; a hivatalok ügyintézőinek pedig képzést is szerveztek (Leveleki és Gruiz, 2009).

2. kép: A Down Alapítvány által használt logó

Farkasné Gönczi Rita – elsősorban a könnyen érthető receptek azonosíthatóságára – kétféle logót is alkalmaz.

3. kép: Farkasné Gönczi Rita logói

A működését 2022. január 1-jén megkezdő, szegedi Könnyen Érthető Információs Központban (KÉIK) (működéséről részletesebben az 5.2. fejezetben olvashat) készülő könnyen érthető információkat a következő logóval jelölik:

4. kép: A szegedi KÉIK-ben készült könnyen érthető információk jelölését szolgáló logó

A KÉIK-ben háromféle módon készítenek könnyen érzékelhető és könnyen érthető kiadványokat. Vannak olyan kiadványok, amelyek csak képeket, amelyek képeket és szöveget egyaránt, valamint amelyek csak szöveget tartalmaznak. Ezek jelölését szolgálják a következő logók:

5. kép: A szegedi KÉIK-ben készült könnyen érthető információ formai megjelenésére (csak kép, kép és szöveg, csak szöveg) utaló logók

3.2. Az érthetőség ellenőrzéséről

Az egyenlő eséllyel hozzáférhető, szűkebben értelmezve a könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ készítésének egyik leglényegesebb lépése az érthetőség ellenőrzötetése.

Ezt az Inclusion Europe szabályrendszere is előírja: „Amikor könnyen érthető szöveget készítünk, a munkánkba mindig vonjuk be az értelmi sérült embereket. Döntünk közösen velük az alábbi kérdésekről: Mi legyen a téma? Mit mondjunk el a témáról? Hol legyen elérhető az információ? Részt vehetnek az ellenőrzésben is. Így látjuk, hogy mennyire lett könnyen érthető az informáciánk” (Inclusion Europe és ÉFOÉSZ, 2009a. 9.).

Az Inclusion Europe másik kiadványa ennél is részletesebben közli az értelmi sérült személyek bevonásával kapcsolatos javaslatait: „Az értelmi sérült emberek tudják a legjobban, hogy mi a jó nekik. Ők a szakértők abban, hogy eldöntsék, a szöveg könnyen érthető-e vagy sem. Ezért fontos az érintetteket megkérni a szöveg ellenőrzésére. Ezt »lektorálásnak« hívjuk. Kérjük meg őket, hogy jelöljék meg a zavaró szavakat vagy kifejezéseket, amikor olvassák a dokumentumot. Kérdezzük meg, hogy a szöveg megértéséhez szükségük van-e további információra. Kérjük meg őket, hogy jelezzék észrevételeiket írásban vagy szóban. Olvasás közben is leírhatják a szöveggel kapcsolatos kérdéseiket” (Inclusion Europe és ÉFOÉSZ, 2009b. 11.).

Az európai szintéren komoly viták folynak arról, hogy az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyek állapotuknál fogva lesznek alkalmasak erre a feladatra, vagy tanfolyam keretében kell felkészülniük. Vannak olyan országok (pl. Németország), ahol létezik képzés, és vannak olyan hálózatok (pl. a grazi székhelyű Capito), amelynek tagjai szerint erre nincsen szükség. Az ellenőrök képzésével összefüggő, magyarországi képzésfejlesztési célokról az 5.2. fejezetben olvashat részletesebben.

Fontos tudni továbbá, hogy 2021-ben Magyarországon kevesebb mint 10 főnek van néhány éves gyakorlata az ellenőrzésben. Őket az Értelmi Fogyatékossgal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetségén vagy a szegedi Könnyen Érthető Információs Központon keresztül lehet elérni (lásd 5. fejezet).

A működését 2022. január 1-jén megkezdő szegedi Könnyen Érthető Információs Központban (KÉIK) (működéséről részletesebben az 5.2. fejezetben olvashat) készülő könnyen érthető információ ellenőrzése kétféle szempont szerint történik. Egyfelől tapasztalati szakértők (intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyek) ellenőrzik, hogy érthetőnek találják-e az eléjük kerülő információt. Ezt tapasztalati szakértésnek nevezzük. Másfelől megvizsgálják azt is, hogy az adott könnyen érzékelhető és könnyen érthető anyag megfelel-e a szabályrendszernek. (Megjegyzés: ebben az esetben szabályrendszer alatt a KÉIK-ben a magyar nyelv sajátosságai és tudományos kutatási eredmények alapján kidolgozásra kerülő és 2021-ben megjelenő szabályrendszert kell érteni. További szabályrendszerekről a következő fejezetben lesz szó.) Ezt tudományos ellenőrzésnek nevezzük. Külső megrendelők kérhetnek majd úgy tapasztalati, mint tudományos ellenőrzést a KÉIK-től. Az ellenőrzés tényét, a minőség tanúsítását az alábbi logókkal jelölik:

6. kép: A szegedi KÉIK-ben végzett tapasztalati és tudományos ellenőrzést tanúsító logók

3.3. A szabályrendszerekről

Magyarországon jelenleg hat, magyar nyelven elérhető, kifejezetten a könnyen érthető kommunikációra vonatkozó szabályrendszert ismerünk.³ Ezek közül öt idegen nyelven készült szabályrendszer fordítása, a hatodik pedig egy, azok alapján készített hazai kivonat (Csató, 2002; Gruiz, é. n.; *Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékossgal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége*, 2009a – 2009b – 2009c; IFLA, 2021).

Négy szabályrendszer a könnyen érthető beszélt, írott, képi és filmes üzenet kódolásra vonatkozik (Csató, 2002; Gruiz, é. n.; *Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékossgal Élők és Segítőik Ország-*

³ Jelen fejezet a szerző doktori értekezésének felhasználásával készült.

Horváth P. L. (2020). *A könnyen érthető kommunikációs képzési programok képzésfejlesztésének története Magyarországon a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény tükrében.* (Doktori értekezés.) Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger.

gos *Érdekvédelmi Szövetsége*, 2009a; *IFLA*, 2021), egy a kódolás folyamatára (*Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége*, 2009b), egy pedig a képzők képzésére (*Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége*, 2009c).

Kiadójuk alapján megállapíthatjuk, hogy mind a hat szabályrendszert civil szervezet dolgozta és adta ki. Alkalmazásuk Magyarországon – jogi értelemben – nem kötelező (*Csató*, 2002; *Gruiz*, é. n.; *Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége*, 2009a – 2009b – 2009c; *IFLA*, 2021).

Időbeli hatályuk alapján az első szabályrendszer 2002-ben került kiadásra (*Csató*, 2002), amit felváltott a 2009-ben nemzetközi együttműködésben készített, egymással szoros egységet képező három szabályrendszer (*Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége*, 2009a – 2009b – 2009c). Az *IFLA* első szabályrendszere 1997-ben jelent meg, és 2010-ben újították meg. Magyar nyelvű kiadása 2021-ben várható (*IFLA*, 2021). A hazai szabályrendszer kiadásának éve nem ismert (*Gruiz*, é. n.).

Területi hatályuk tekintetében öt szabályrendszert országosan alkalmazhatunk (*Csató*, 2002; *Gruiz*, é. n.; *Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége*, 2009a – 2009b – 2009c; *IFLA*, 2021), egyet pedig kifejezetten a kiadó civil szervezet használ (*Gruiz*, é. n.).

3.3.1. Nemzetközi előzmények és az első, magyar nyelven megjelent szabályrendszer

Az első ismert útmutatót az International Federation of Library Associations and Institutions (továbbiakban: *IFLA*; magyarul: Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége) adta ki 1997-ben (*IFLA*, 1997). Az *IFLA* az évek alatt összegyűjtött tapasztalatok alapján átdolgozta az útmutatót, és angol, arab, japán, spanyol és török nyelven elérhető változatban 2010-ben adta ki újra. A munkacsoport tagjai voltak Miasko Nomura Japánból, Gyda Skat Nielsen Dániából és Bror Ingemar Tronbacke Svédországból. A 29 számozott oldalból álló kiadvány tíz fejezetből áll. Felépítése hasonlít az *Inclusion Europe* – a következőkben bemutatásra kerülő –, illetve az *IFLA* korábbi kiadványának szerkezetére. A 2010-es útmutató magyar nyelvű fordításának kiadása 2021-ben várható a szegedi Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadónál.

Ezt követően az International League of Societies for Persons with Mental Handicap (továbbiakban: *ILSMH*) adott ki útmutatót 1998-ban (*Freyhoff, Hess, Kerr, Tronbacke és Van Der Veken*, 1998). Az előző bekezdésben bemutatott és az itt bemutatásra kerülő két útmutatót Bror Ingemar Tronbacke személye köti össze, aki az 1987-ben a svéd kormányzat által létrehozott, a könnyen érthető kommunikációt segítő alapítvány vezetője is volt. Az *ILSMH* nemzetközi szintű, az érintett személyek és segítőik nemzeti szervezeteit tömörítő, európai szinten működő érdekvédelmi szervezet. Jogutód szervezete az *Inclusion Europe*. Szervezeti felépítéséből következő módon széles közönség elérésére képes, és így munkásságával komoly hatással van az európai és a nemzeti folyamatokra. Az *ILSMH* 1998-as útmutatója meghatározta a könnyen érthető anyagok készítésének alapjait. Ezt fordították le 2002-ben.

Az útmutató 10 fejezetből áll. A bevezetőt követően megtudhatjuk, hogy milyen legyen, kinek és miről szóljon a könnyen érthető kiadvány. A készítés menetét hat lépésben tárgyalja: a publikáció céljának és tartalmának a meghatározását a szöveg elkészítése követi; majd azt a célcsoport képviselővel ellenőriztetni, az ellenőrzés alapján javítani és újra ellenőriztetni kell. Az útmutató külön fejezetben foglalkozik a képekkel, illusztrációkkal és szimbólumokkal, illetve a kiadvány formai megjelenésének követelményeivel. Ezt követően rövid összefoglalását kapjuk annak, hogy hogyan járjunk el hangkazetta, videokazetta és interaktív média készítése esetén. A kiadványt további hasznos információkkal zárják (*Csató*, 2002).

3.3.2. Az Inclusion Europe szabályrendszerei

Az előző alfejezetben bemutatott irányelvet dolgozta át az Inclusion Europe, az ILSMH jogutód szervezete.

Az útmutató átdolgozására az Inclusion Europe által koordinált, 2007 és 2009 között futó, a Grundtvig Program által támogatott *Pathways I. Az utak a felnőttképzésben értelmi fogyatékossgal élő emberek számára* című projekt keretében került sor. Fontos megjegyezni, hogy míg az IFLA szabályrendszerében az alkotók több nyelvi szintre határoztak meg szabályokat, addig az Inclusion Europe szabályrendszere nem tesz különbséget a szabályokban a különböző nyelvi szintek között.

A projektben Skócia, Finnország, Franciaország, Írország, Németország, Portugália, Ausztria és Litvánia vett részt. Az *Információt mindenkinek!* című – egyébként könnyen érthető nyelven elkészített útmutatót 16 európai nyelvre fordították le. A könnyen érthető kommunikáció európai alapelvei 1 + 5 fejezetből áll. Az alapelvekről szóló általános leírást, az írásbeli kommunikáció alapelveinek bemutatása követi, majd megismerkedhetünk a könnyen érthető elektronikus kommunikáció, a videó- és a hangfelvétel készítésének alapelveivel. A 40 oldalas leírás jó kiindulási alapnak tekinthető ahhoz, hogy munkához lehessen kezdeni (*Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékossgal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége, 2009a*).

7. kép: Az *Információt mindenkinek!*

A könnyen érthető kommunikáció európai irányelvei c. kiadvány borítója

A *Pathways I*-re épülő *Pathways II. Utak a felnőttképzésben értelmi fogyatékossgal élő emberek számára* című projekt 2011–2013 között valósult meg. Ebben a munkában Csehország, Észtország, Horvátország, Lettország, Magyarország, Olaszország, Spanyolország, Szlovákia és Szlovénia képviselői vettek részt. Újabb két, magyar nyelven is elérhető kiadvány készült el. Az egyik egy iránymutatás azoknak az embereknek a képzéséhez, akik könnyen érthető dokumentumokat készítenek, a másik pedig arról szól, hogy hogyan vonjunk be értelmi fogyatékossgal élő embereket könnyen érthető szövegek készítésébe. A részvétel elve gyakorlatilag a munka teljes időszakára szól; azaz nemcsak a már elkészült mű lektorálását célszerű értelmileg akadályozott emberre (illetve a célcsoport tagjára) bízni, hanem már a téma kiválasztásában is helyes, ha közreműködhet (*Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékossgal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége, 2009b; Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékossgal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége, 2009c*).

8. kép: A *Ne írjon nekünk, nélkülünk! Hogyan vonjunk be értelmi fogyatékosokkal élő embereket könnyen érthető szövegek készítésébe* c. kiadvány borítója

9. kép: *Az egész életen át tartó tanulás oktatóinak képzése. Iránymutatás azoknak az embereknek a képzéséhez, akik könnyen érthető dokumentumokat készítenek* c. kiadvány borítója

Fontos látnunk, hogy a szövegek megértésében különböző csoportok számítanak támogatásra. A célcsoportok szükségleteitől és igényeitől igen nagy mértékben függ, hogy milyen lépésekre, milyen módszerekre, milyen tartalmi és formai átalakításokra van, illetve lehet szükség. Az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő emberek önmagukban is nagyon heterogén szükségletű csoportot jelentenek, így a számukra kidolgozott irányelveket, legalábbis azok egy-egy elemét rugalmasan célszerű használni. Az IFLA tágabb célközönségre, az Inclusion Europe alapvetően az értelmileg akadályozott személyekre dolgozta ki a javaslatát.

A PATHWAYS II – Az egész életen át tartó tanulás lehetőségei értelmi fogyatékosokkal élő felnőttek számára elnevezésű nemzetközi projekt „célja ösztönözni az értelmi fogyatékos emberek egész életen át tartó tanulásban való aktív részvételét – a könnyen érthető anyagok terjesztésével, a szakemberek képzésével, a különböző szakterületek együttműködésének kezdeményezésével” (nyest.hu, 2013.1., idézi: Horváth, 2020. 57.).

Az ÉFOÉSZ 2011-ben kapcsolódott be a projektbe, nyolc másik résztvevő ország képviselőivel közösen. A projekt keretében kiadványok készültek el, illetve képzéseket és egy zárókonferenciát tartottak. A projekt egyik legfontosabb szereplője Bercse László, aki akkor az ÉFOÉSZ munkatársaként, önérvényesítőként kapott lehetőséget, és aki ma az ÉFOÉSZ társelnöke, az EPSA elnöke. Bercse László elvégezte a projekt keretében szervezett képzést, majd trénerként, oktatóként adta tovább a könnyen érthető kommunikációról megszerzett tudását.

3.3.3. A Down Alapítvány szabályrendszere

A Down Alapítvány a MAK (mentális akadálymentesítés) program keretében dolgozott ki egy szabályrendszert, ami a fent bemutatott szabályrendszerek kivonatolt formája (Gruiz, é. n.).

4. A KÖNNYEN ÉRZÉKELHETŐ ÉS KÖNNYEN ÉRTHETŐ INFORMÁCIÓ KÉSZÍTÉSÉNEK EGYES SZABÁLYAI

4.1. A könnyen érthető beszéd szabályai

A könnyen érthető szóbeli közlésre vonatkozó, itt bemutatásra kerülő szabályokat a 3.3. fejezetben bemutatott szabályrendszerek és a szerző saját tapasztalatai alapján a szerző állította össze.

Általános etikai szabályok

- Úgy beszéljünk, hogy a másik megértse! Fejezzük ki magunkat könnyen érthetően!
- Figyeljük, hogy követi-e, amit mondunk! Tartsunk néha szünetet, hogy jelezhessen vagy kérdezhessen, ha nem ért valamit. Legjobb, ha megkérdezzük, hogy értik-e, amit mondunk.
- Várjuk meg türelmesen, amíg kifejezi magát, akkor is, ha lassú.
- Ha értetlenségét jelzi, akkor ne hangosabban mondjuk, hanem ugyanazt más, könnyebben érthető szavakkal, nyelvi szerkezetekkel!
- Ne nevéssük ki, ha butaságot, nem helyénvaló dolgot mond, vagy csinál.
- Ne használjunk lekezelő megszólításokat és stílust!
- Ne bánjunk gyermekként felnőtt korú emberrel!
- Ne beszéljünk róla a jelenlétében harmadik személyként. Ha a jelenlétében róla beszélünk, azt úgy tegyük, hogy ő is értse. Hacsak lehet, neki címezzük kérdésünket, mondanivalónkat.
- Tartsuk tiszteletben akaratát, gondolatait, magánéletét és vallását.

Általános szabályok

- Artikuláljunk érthetően, a szavakat tisztán ejtsük ki!
- Beszéljünk lassan! Az embereknek időre van szükségük, hogy megértsék, miről beszélünk.
- Beszéljünk tagoltan! Fontos szünetet hagyni a lényegesebb gondolatok után.

Szavak

- Használjunk könnyen érthető szavakat!
- Ugyanarra a jelenségre mindig ugyanazt a kifejezést használjuk; nem baj, ha szóismétlést alkalmazunk!
- Kerüljük az absztrakt fogalmakat, illetve a többjelentésű szavakat!
- Magyarazzuk el a nehezen érthető, az absztrakt és a többjelentésű szavakat!
- Kerüljük a névmások használatát, vagy mondjuk el, hogy mire vonatkozik a névmás!

Mondatok

- Rövid mondatokban beszéljünk! Kerüljük az összetett mondatokat!
- Inkább pozitív tartalmú mondatokat használjunk a negatív tartalmú mondat helyett! Például ez egy pozitív tartalmú mondat: Itt kell maradnod addig, amíg a találkozó véget nem ér! Ez pedig egy negatív tartalmú mondat: A találkozó végéig nem mehetsz el!

Szöveg

- Egyszerre csak egy dologról beszéljünk!
- A fontosabb információkat megismételhetjük többször is.

4.2. A könnyen érthető üzenet formázásáról

A könnyen érthető üzenet formázására vonatkozó, itt bemutatásra kerülő, tegeződő formában megírt szabályokat a 3.3. fejezetben bemutatott szabályrendszerek és a szerző saját tapasztalatai alapján a szerző állította össze.

Külsőalak és forma

- A külsőalak és a forma segítse az olvasást!
- Olyan formátumot válassz, amit könnyű olvasni és könnyű fénymásolni! Például használj A/4-es papírméretet!
- Milyen hosszú legyen a kiadvány? A túl hosszú szöveget az emberek nem olvassák el. Egy 100 oldalas kiadvány túl hosszú. Készíts rövidebb kiadványt! Készíts például 3 darab 33 oldalas kiadványt.
- A szöveg vagy a kép háttere segítse az olvasást! Ne használj képet vagy mintát háttérnek!
- Ne használj lábjegyzetet! A lábjegyzet a lap alján olvasható magyarázat.
- Ne legyen túl sok szöveg egy oldalon!
- Az oldalakat számozd meg!
- A szöveget a bal oldalra rendezd!
- A szöveg első bekezdését ne húzd beljebb a szöveg többi részénél!
- A bekezdések között hagyj szünetet!
- Felsoroláshoz pontokat használj!
- Felsorolásnál a vessző után ne kezdj új sort!
- Ne használj hasábokat!

Betűk

- Egyszerű és könnyen olvasható betűtípust használj! Egy szövegben egyféle betűtípust használj! Például az Ariel vagy a Tahoma könnyen olvasható. Ne használj betűtalpas betűt! Betűtalpas betű például a Times New Roman és a Consantia.
- A betű mérete 14-es vagy 14-esnél nagyobb legyen!
- Ne használj dőlt betűt!
- Ne használj különleges betűformázást!
- A fontos üzenet megjelölésére vastag betűt használj! Ne használj aláhúzást! Az aláhúzott betűt nehéz olvasni.
- Fontos a betűk közötti távolság is. A túl közeli betűkből vagy a túl távoli betűkből álló szavakat nehéz olvasni.
- Sötét háttéren világos betűket használj! Világos háttéren sötét betűket használj!

Számok

Arab számokat használj! 1, 2, 3, 4 és a többi!
 Ne használj római számokat! I. II. IV. XI. és a többi!
 Töszámnévet használj!
 Kerüld el a sorszámnevek és a törtszámok használatát!
 A nagy számokat betűvel írd!
 A hónapok nevét használd!

Írásjelek

- Sokféle írásjel van.
- Használd az itt látható írásjeleket! . ? ! :
- Ne használj az itt látható írásjeleket! / (% § # &

Szavak

- A szavakat ne válaszd el a sor végén!
- Ne használj rövidítést! Rövidítések: pl., stb., szept., an (például, és a többi, szeptember, anyja neve)

Mondat

- Kezdj minden mondatot új sorban!
- A mondatot a szünetnél vágjuk ketté!
 - Ez a mondatot úgy vágtam ketté, hogy könnyű legyen olvasni.
 - Ez a mondatot úgy vágtam ketté, hogy ne legyen könnyű olvasni.

A szabályokat indokolt esetben kezeld rugalmasan!

4.3. A könnyen érthető üzenet vizuális támogatása

Vannak olyan, intellektuális területen támogatást igénylő emberek, akik nem tudnak szöveget olvasni, de képesek a képek értelmezésére. Számukra készíthetünk kizárólag képeket tartalmazó, könnyen érzékelhető és könnyen érthető kiadványt. Másfelől vannak olyan személyek, akik könnyebben értelmezik a szöveget, ha ahhoz magyarázó erejű vizuális eszközök kapcsolódnak.

A vizuális támogató eszközök azok értelmezésének nehézsége alapján csoportosíthatók. Okkal feltételezhetjük, hogy a fénykép értelmezése a tartalom konkrétsága miatt az emberek jelentős többsége számára könnyen értelmezhető. A fényképpel közel azonos módon értelmezhető vizuális eszköz az élethű rajz. Minél absztraktabb a rajz, annál nehezebben érthető (pl. színes rajzoktól és a fekete-fehér rajzokig, a részletgazdag rajzoktól a sematikus rajzokig). Feltételezések szerint a rajzot követik az ikonok (hasonlóságon alapulnak, ezért ezeket könnyű megtanulni), indexek (érintkezésen alapulnak) és a szimbólumok (társadalmi megállapodáson alapulnak, ezért ezek jelentését is meg kell tanulni).

A könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ értelmezését tehát könnyebbé tehetjük, ha fényképeket, rajzokat, ikonokat vagy indexet, esetleg szimbólumokat alkalmazunk.

Ugyanakkor figyeljünk arra, hogy a szövegben többször előkerülő kifejezést, fogalmat mindig ugyanúgy ábrázoljunk. A vizuális ábrázolás mindig a szöveg megértését kell hogy támogassa. Nem cél a szöveg illusztrálása. Éppen ezért nem szükséges a képnek túlságosan részletgazdagnak lennie.

Figyeljünk arra, hogy a vizuális támogatást szolgáló fénykép, rajz, ikon, index vagy szimbólum felhasználása jogszerű legyen. A legbiztosabb a saját készítésű fénykép vagy rajz. Léteznek továbbá olyan internetes képtárak (pl. Pixabay), amelyek szabad felhasználást biztosítanak. Felhívjuk továbbá a figyelmet egy, a spanyol kormány által támogatott spanyol, illetve mára nemzetközi szinten fejlesztett oldalra, ahol több ezer, kifejezetten könnyen értelmezhető képet tárolnak, és mindenkinek biztosítják azok ingyenes felhasználását: <https://arasaac.org/> (Aragóniai Augmentatív és Alternatív Kommunikációs Központ)

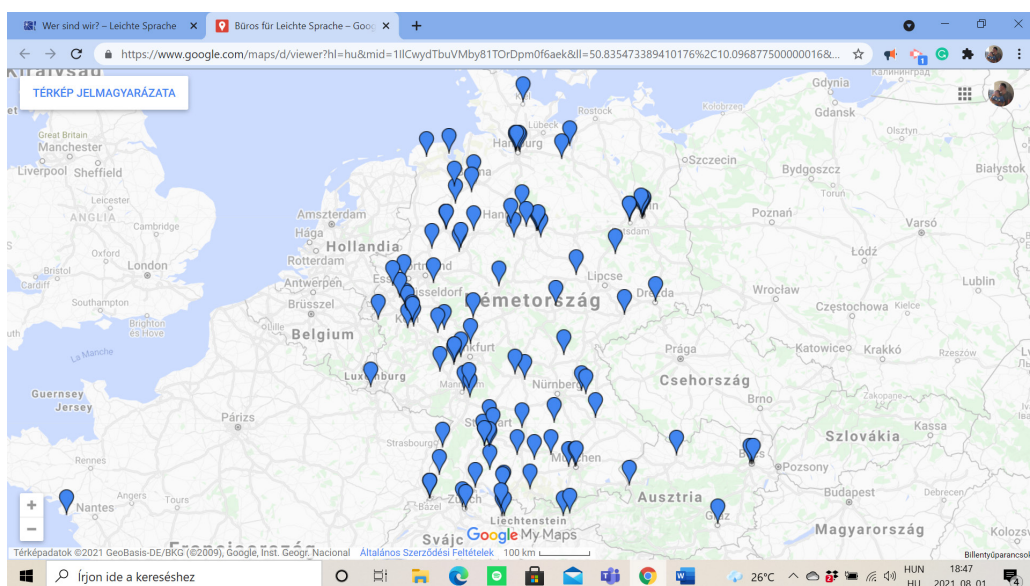
5. KÖNNYEN ÉRTHETŐ INFORMÁCIÓS KÖZPONTOK

5.1. Nemzetközi példák

A fogyatékoságügyi ENSZ-egyezmény 2007. évi németországi és osztrák ratifikációját követően mindkét országban megkezdődött az egyezmény végrehajtását segítő, a könnyen érthető nyelv elterjesztésére irányuló törvénykezési folyamat (*Bredel és Maß, 2016; ENSZ, 2006; Lang, 2019; Schulze, 2015*). A törvényi háttér inspirálja a könnyen érthető információk iránti igényt.

A könnyen érthető információk iránti igény kielégítésére egyfelől a grazi székhelyű Capito, másfelől a jelenleg augsburgi székhelyű Netzwerk für Leichte Sprache hozott létre irodákat (Büro für Leichte Sprache). A német, illetve az osztrák törvényben könnyen érthető információk készítésére kötelezett szervezetek fordulhatnak ezekhez az irodákhoz. Az irodák munkatársai pedig fizetség ellenében elkészítik a megrendelt szöveg könnyen érthető változatát, illetve a minőségbiztosítás érdekében értelmi sérült kollégák és kolléganők bevonásával ellenőrzik is azok érthetőségét.

A térképen a német, osztrák, svájci és luxemburgi – több mint 100 – irodából álló irodahálózatot látjuk:

10. kép: A Büro für Leichte Sprache irodahálózat (Google Maps)

5.2. A szegedi könnyen érthető információs központról

„Magyarország Kormánya a Móraalmi Komplex Fejlesztő Centrum létrehozásáról szóló 1264/2019. (V. 7.) számú kormányhatározat alapján 3 kedvezményezett (Mórahalom Város Önkormányzata, Szegedi Tudományegyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem) számára biztosít forrást a Móraalmi Komplex Fejlesztő Centrum létrehozására, illetve a centrum létrehozásával együtt megvalósuló oktatási, tartalomfejlesztési program kidolgozására és megvalósítására.

A Szegedi Tudományegyetem részére a Kormány 2020–23. között összesen 252.858.230.- Ft-os támogatást biztosít az *SZTE JGYPK képzési portfólió fejlesztése, Könnyen Érthető Információs Központ létrehozása a Szegedi Tudományegyetemen* című program megvalósítására. A szakmai program I. pillére az SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet képzési portfóliójának fejlesztését valósítja meg. A szakmai program II. pillére Könnyen Érthető Információs Központ létrehozását tűzte ki célul a Szegedi Tudományegyetemen – ebben a pillérben található egy építési beruházás, illetve a könnyen érthető kommunikációhoz kapcsolódó szakmai tartalmak fejlesztése is.

Innovációs programunk hozzájárul az értelmi sérült személyek életminőségének javításához. Ennek érdekében a II. pillér egymással összefüggő, három célja, hogy

- 2022. január 1-től, két értelmi sérült személy foglalkoztatásával megnyissuk Magyarország első Könnyen Érthető Információs Központját az SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézetében. A központ szolgáltatásait a Csongrád-Csanád megyei, kommunikációs jogaival tudatosan élő, értelmi sérült személyek vehetik majd igénybe, ha bármilyen információt szeretnének könnyen észlelhető és könnyen érthető formában megkapni. Távlati célunk, hogy a szegedihez hasonló könnyen érthető információs irodák nyíljanak országszerte. Ebben a megközelítésben a szegedi Gyógypedagógus-képző Intézet az országos hálózat kialakításának egyik meghatározó motorja kíván lenni.
- 2024. január 1-től a fővárosban és minden megyében átlagosan 10 fő olyan értelmi sérült személy álljon rendelkezésre, akik tanfolyami keretek között felkészültek a könnyen érzékelhető és könnyen érthető információk érthetőségének ellenőrzésére (*Horváth, 2019, idézi: Cziráki és mtsai, 2021*).
- 2024. január 1-től a fővárosban és minden megyében átlagosan 20 olyan gyógypedagógus dolgozzon a köznevelés intézményrendszerében, akik pedagógus-továbbképzés keretében felkészültek a könnyen érthető kommunikációnak mint módszernek az alkalmazására tanulásban akadályozott vagy értelmileg akadályozott gyermekek és tanulók körében.

A program irányítója a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző Intézete. A megvalósításban szorosan együttműködünk az Értelmi Fogyatékos Személyek és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetségével, az Értelmi Fogyatékosok Csongrád Megyei Érdekvédelmi Szervezete Közhasznú Egyesületével és a Csongrád-Csanád Megyei Napsugár Otthon Ásotthalmi Részlegével. A hálózatosodás céljával további tagok jelenleg a budapesti Csalogány EGYMI, a hódmezővásárhelyi Kozmutza Flóra EGYMI, a szegedi Bárczi Gusztáv EGYMI (*Cziráki és mtsai, 2021, 17–18.*)”

11. kép: A szegedi Könnyen Érthető Információs Központ logója

5.3. További szolgáltatók és szolgáltatások

Könnyen érzékelhető és könnyen érthető üzenetek érthetőségének ellenőrzésével az Értelmi Fogyatékos-sággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége (ÉFOÉSZ) központi szervezete foglalkozik.

Ha Önnek szüksége van arra, hogy valaki könnyen érzékelhető és könnyen érthető üzenetet készítsen az Ön számára vagy ilyen érthetőségét ellenőrizze, akkor az 5.2. fejezetben bemutatott szegedi Könnyen Érthető Információs Központon túl felkeresheti az ÉFOÉSZ Önálló Életvitel Cent-rumait is. Az ÉFOÉSZ helyi (megyei szinten működő) szervezetei 20 szolgáltatási ponton nyújtanak szolgáltatásokat szerte az országban.

Könnyen érthető kiadványok kiadásával foglalkozik továbbá a budapesti székhelyű Down Alapítvány és a Nemzeti Fogyatékoságügyi- és Szociálpolitikai Központ Közhasznú Nonprofit Kft., valamint a debreceni Immanuel Otthon és Iskola.

Bízunk abban, hogy 2022. január 1-jét követően – az 5.2. fejezetben leírtaknak megfelelően – az ország egyre több pontján nyílik majd könnyen érthető információs központ, ahol – többek között – fordítási, illetve ellenőrzési szolgáltatásokat lehet majd igénybe venni.

6. FOGALOMTÁR

bevonás kötelezettsége A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény a fogyatékos személyek számára biztosítja a jogot a társadalom életében való részvételhez. A fogyatékos személyek részvételhez fűződő joga akkor érvényesíthető, ha a többségi társadalom tagjai bevonják őket az életüket érintő folyamatokba. Ezt nevezzük a többség társadalom bevonási kötelezettségének.

ellenőr (könnyen érthető üzenet) Ellenőrnek nevezzük azt az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyt, aki anyagi ellenszolgáltatásért ellenőrzi, véleményezi a könnyen érthető üzenet érthetőségét.

érthetőség ellenőrzése Az érthetőség ellenőrzése a könnyen érthető üzenet készítésének kötelező lépése. Az érthetőség ellenőrzése alatt azt a munkafolyamatot értjük, amelynek során a könnyen érthető üzenet célcsoportjába tartozó (alapvetően az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő), az ellenőrzésre tanfolyami keretek között felkészített személy, anyagi ellenszolgáltatásért véleményt mond a könnyen érthető üzenet érthetőségéről.

fogyatékossgügyi ENSZ-egyezmény Az 50 cikkből álló fogyatékossgügyi ENSZ-egyezményt az Egyesület Nemzetek Szervezetének közgyűlése fogadta el 2006-ban. Az egyezmény meghatározza a fogyatékos emberek emberi jogait. Az egyezményhez Magyarország 2007-ben csatlakozott a 2007. évi XCII. törvénnyel.

fordító (könnyen érthető üzenet) A könnyen érthető kommunikáció folyamatában fordítónak nevezzük azt a személyt, aki a magas nyelvi szinten (B2, C1, C2) megfogalmazott információt alacsonyabb nyelvi szintre (A1, A2, B1) fordítja. A fordítási folyamat adott nemzeti nyelven belül történik.

funkcionális analfabetizmus Funkcionális analfabetizmusról akkor beszélünk, amikor adott személy tud olvasni, de nem képes a szöveg értelmezésére.

hatalommal való felruházás Hatalommal való felruházás (empowerment) alatt azt a folyamatot értjük, amikor a személy képessé válik saját érdekeinek és szükségleteinek a felismerésére, azok képviselésére és érvényesítésére, másképpen az önrendelkezésre.

hozzáférhető információ A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény alapján abban az esetben egyenlő eséllyel hozzáférhető az információ, ha az mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető, az ahhoz való hozzájutás pedig az igénybe vevő számára akadálymentes.

Inclusion Europe Az Inclusion Europe egy olyan európai társadalmi ernyőszervezet, amely a nemzeti szinten működő, az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyek, szüleik és segítők társadalmi szervezeteit (pl. egyesületeit, szövetségeit) tömöríti.

Információt mindenkinek! A KÉK európai alapelvei Az *Információt mindenkinek! A könnyen érthető kommunikáció európai alapelvei* az Inclusion Europe által kiadott, a könnyen érthető üzenet készítését meghatározó, jogi erővel nem bíró szabályrendszer.

intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személy A könnyen érthető kommunikáció szempontjából az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személynek tekintjük azokat a személyeket, akik a hétköznapi, a közigazgatási és jogi információk, valamint a magas nyelvi szinten megfogalmazott (B2, C1, C2) információk megértésére csak akkor képesek, ha azokat az általuk használt nyelvi szinten (A1, B1, B2) fogalmazzuk meg.

Írányelvek a könnyen olvasható szövegekhez Az *Írányelvek a könnyen olvasható szövegekhez* egy olyan, jogi erővel nem bíró szabályrendszer, amit az IFLA (International Federation of Library Association and Institutions) adott ki 2010-ben, és amely szabályrendszer a könnyen érthető üzenet készítésének szabályait tartalmazza.

Könnyen Érthető Információs Központ A társadalmi vállalkozásként működő Könnyen Érthető Információs Központot (KÉIK) a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző Intézete hozza létre (2022. január 1-től), ahol szerzők, fordítók és ellenőrök dolgoznak. A KÉIK legfontosabb szolgáltatása: különböző megrendelők (szervezetek és magánszemélyek) részére könnyen érthető fordítások készítése. A KÉIK további szolgáltatásai: könnyen érthető üzenetek készítése; társadalmi tudatformálás, szakemberképzés, szerzők és fordítók képzése, ellenőrök képzése.

könnyen érthető üzenet Az üzenet akkor könnyen érthető (A1), ha azt az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyek képesek önállóan, más személyek közreműködése nélkül értelmezni.

könnyen érzékelhető üzenet Az üzenet akkor könnyen érzékelhető, ha azt az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyek képesek önállóan, más személyek közreműködése nélkül elolvasni.

közérthető információ A jogi és közigazgatási információ akkor közérthető (A2, B1), ha azt a társadalom tagjai képesek más személyek közreműködése nélkül értelmezni.

Közös Európai Nyelvi Referenciakeret A Közös Európai Nyelvi Referenciakeret (CEFR) az Európa Tanács által 1989 és 1996 között kidolgozott útmutató a nyelvtudás szintjének Európa-szerte egységes meghatározására. A Közös Európai Referenciakeret a nyelvtanulókat három nagy csoportba sorolja, amelyeket hat szintre lehet bontani: A Alapszintű nyelvhasználó (Basic User): A1 Minimumszint (Breakthrough) és A2 Alapszint (Waystage); B Önálló nyelvhasználó (Independent User): B1 Küszöbszint (Threshold) és B2 Középszint (Vantage); C Mesterfokú nyelvhasználó (Proficient User): C1 Haladó (Effective Operational Proficiency) és C2 Mesterfok (Mastery). A CEFR megadja, hogy a nyelvtanulónak az egyes szinteken milyen képességekkel kell rendelkeznie olvasás, írás, beszéd és hallás utáni értés terén.

logóhasználat Az egyenlő eséllyel hozzáférhető könnyen érthető üzenet akkor tekinthető kiszámíthatónak, ha azt az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyek szükségleteihez igazodva, nemzetközi és hazai viszonylatban egységes logóval jelöljük meg. Nemzetközi szinten az Inclusion Europe által bevezetett logó terjedt el, melynek használatát jogszabály nem írja elő. Magyarországon Farkasné Gönczi Rita és a Down Alapítvány vezetett be saját logót. A szegedi Könnyen Érthető Információs Központban külön logóval jelölik a könnyen érthető üzenetet, annak

típusát (csak kép, kép és szöveg, csak szöveg), az érthetőség tudományos (szabályrendszernek való megfelelés) és tapasztalati (érthetőség) ellenőrzését. A Magyarországon alkalmazott logók használatát jogszabály egyelőre nem rendezi.

nyelvi szintek Nyelvi szintek alatt a Közös Európai Nyelvi Referenciakeret (CEFR) nyelvi szintjeit értjük (A1, A2, B1, B2, C1, C2). A közérthető információ kb. a B1-es nyelvi szintnek felel meg. A könnyen érzékelhető és könnyen érthető üzenet kb. az A1-es és az A2-es nyelvi szintnek felel meg. Az egyes nyelvi szinteken megfogalmazott üzenetek a szókincsben, a szöveg megfogalmazásakor alkalmazott nyelvtani szabályokban, az információk logikai felépítésében és azok hiánytalanságában térnek el egymástól.

önrendelkezés Az önrendelkezés az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személyek azon képessége, amely az önálló vagy támogatott döntéshozatalhoz szükséges. Minden ember képes arra, hogy vágyait (kívánságait) és szükségleteit (igényeit) jelezze, illetve az egyszerű vagy bonyolultabb élethelyzetekben különböző lehetőségek közül válasszon, azaz döntést hozzon.

részvétel joga A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény a fogyatékos személyek számára biztosítja a jogot a társadalom életében való részvételhez. Így pl. a fogyatékos személy joga a politikai életben és közéletben való részvétel (lásd 29. cikk), vagy a közigazgatási ügyek önálló intézése, amelyek gyakorlásához nélkülözhetetlen a könnyen érthető információ alapuló önrendelkezés. A fogyatékos személyek joga a társadalmi részvétel, a többségi társadalom tagjainak kötelezettsége a bevonás.

szabályrendszer A könnyen érthető kommunikáció szempontjából szabályrendszer alatt azon kiadványokat értjük, amelyek írott formában, nyelvi szempontból rendezett, logikus módon tartalmazzák a könnyen érthető üzenet készítésének szabályait. A szerzők és a fordítók Magyarországon jelenleg az *Információ mindenkinek! A könnyen érthető kommunikáció európai alapelvei*, illetve az *Irányelvek a könnyen olvasható szövegekhez* című szabályrendszert alkalmazzák. A szegedi Könnyen Érthető Információs Központban jelenleg folyamatban van egy, a magyar nyelv sajátosságait figyelembe vevő, nyelvtudományi alapokon nyugvó szabályrendszer kidolgozása. A szabályrendszerek alkalmazását Magyarországon jogszabály egyelőre nem szabályozza.

szerző (könnyen érthető üzenet) A könnyen érthető kommunikáció folyamatában szerzőnek nevezük azt a személyt, aki A1-es, B1-es vagy B2-es nyelvi szinten fogalmaz meg üzeneteket.

tájékozott beleegyezés Tájékozott beleegyezés alatt az intellektuális funkciók területén támogatást igénylő személy azon önrendelkezésen alapuló döntését értjük, amit a számára készített, könnyen észlelhető és könnyen érthető információ alapján hozott meg. Tájékozott beleegyezésre van szükség pl. jognyilatkozatok megtételekor, kötelezettség vállalásakor (pl. szerződéskötés) és jogok megszerzésekor.

vizuális támogatás A vizuális támogatás célja a könnyen érzékelhető és könnyen érthető (többnyire szöveges) üzenet érthetőségének megerősítése jogszerűen felhasználható pl. fényképpel, élethű vagy elvont gondolkodást igénylő rajzzal, a jelölő és a jelölt kapcsolata alapján ikonnal, indexszel vagy szimbólummal.

7. IRODALOMJEGYZÉK

Baumert, Andreas (2016a) *Einfache Sprache und Leichte Sprache. Kurz und bündig*. Online megtekintés: <file:///C:/Users/kompl/Downloads/BaumertESLS.pdf> 2021. 07. 15.

Bredel, Ursula és Maß, Christiane (2016a) *Leichte Sprache. Theoretische Grundlagen Orientierung für die Praxis*. Dudenverlag, Berlin.

Cziráki Zsolt, dr. Horváth Péter László, Ladányi Lili, dr. Magyar Adél, dr. Pukánszky Béla, Porkoláb Mihály és Sallai Ilona Éva (2021) Könnyen Érthető Információs Központ (KÉIK) létesítése a szegedi Gyógypedagógus-képző Intézetben. In *Fogyatékoság és Társadalom* 2021.1:16–27. doi 10.31287/FT.hu.2021.1.2

Csató Zsuzsa (szerk., 2002) *Egyszerűen, érthetően. Útmutató könnyen érthető tájékoztatók készítéséhez*. ÉFOÉSZ, Budapest.

Csató Zsuzsa, Jaksa Éva, Monostori Katalin és Móricz Rita (2009) *Könnyen érthető kommunikáció. Tanári kézikönyv*. Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány, Budapest. (kézirat)

Egyesült Nemzetek Szervezete (2006) A Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv. Egyesült Nemzetek Szervezete, New York.

Európai Unió (2013) *A pontos fogalmazás művészete*. Az Európai Unió kiadóhivatala, Luxembourg.

Farkasné Gönczi Rita (2018) A könnyen érthető kommunikáció fogalma és szabályrendszere nemzetközi és hazai példák, illetve magyar tapasztalati szakértők javaslatai alapján. *Gyógypedagógiai Szemle* XLVI.1:64–76.

Gruiz Katalin (é. n.) *Hogyan készítsünk könnyen érthető környezetismereti segédanyagot? – Irányelvek*. Down Alapítvány, Budapest.

Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége (2009a) *Információt mindenkinek! A könnyen érthető kommunikáció európai alapelvei*. ÉFOÉSZ – Inclusion Europe – Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége, Brüsszel–Budapest.

Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége (2009b) *Az egész életen át tartó tanulás oktatóinak képzése. Iránymutatás azoknak az embereknek a képzéséhez, akik könnyen érthető dokumentumokat készítenek*. Inclusion Europe – Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége, Brüsszel–Budapest.

Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége (2009c) *Ne írjon nekünk, nélkülünk! Hogyan vonjunk be értelmi fogyatékosággal élő embereket*

könnyen érthető szövegek készítésébe. Inclusion Europe – Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége, Brüsszel–Budapest.

International Federation of Library Association and Institutions (IFLA, Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége) (2010, ford.: Ótton-Kovács Réka 2021) 120 Irányelvek könnyen olvasható szövegekhez. IFLA, The Hague. (A magyar nyelvű fordítás kiadása folyamatban van a szegedi Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadónál.)

Katona József Álmos és Maleczki József (szerk., 2016) *Jogalkotás érthetően. A pontos fogalmazás művészete*. Magyar Nyelvstratégiai Intézet, Budapest.

Közös Európai Referenciakeret (2002) Online megtekintés: https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/ker_2002.asp 2021. 07. 15.

Lang, Katrin (2019) Die rechtliche Lage zu Barrierefreier Kommunikation in Deutschland. In Maß, Christiane és Rink, Isabel (szerk.): *Handbuch Barrierfreie Kommunikation*. Frank & Timme, Berlin. 67–94.

Leveleki Orsolya és Gruiz Katalin (2009) A MAK projekt. In Gruiz Katalin (szerk.): *Mentális akadálymentesítés. Elvek, etika, gyakorlat*. Down Alapítvány, Budapest. 85–104.

Schulze, Marianne (2015) Verstehen als Menschenrecht. Die Schlüssel zur Welt für alle. In Candussi, Klaus és Fröhlich, Walburga (szerk.): *Leicht lesen. Der Schlüssel zur Welt*. Böhlau Verlag, Wien, Köln és Weimar. 155–168.

Tausz K., Bácskay A., Csordás G., Kovács B., Németh E., Panyik B. & Tóth J. N. (2015) *2011. évi népszámlálás. 17. A fogyatékosággal élők helyzete és szociális ellátásuk*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.

**A kiadvány a Közigazgatási Továbbképzési Intézet
gondozásában készült el és jelent meg.**

Kiadói szerkesztő:

Dorogi Katalin

Tördelőszerkesztő:

Friebert Máté